

“ Blaasmuziek leeft ”

Een onderzoek naar de concoursdeelname van Limburgse fanfares,
harmonieën en brassbands.

Simoon Hanssen, BA

In opdracht van: Limburgse Bond van Muziekgezelschappen

Oktober 2008

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Hoofdstuk 1 - Historische achtergrond	
1.1 Het ontstaan van blaasorkesten en hun ontwikkeling tot 1980	4
1.2 De LBM en het bondsconcours in het verleden	6
1.3 De LBM en het bondsconcours in het heden	8
1.3.1 Nieuwe concoursopzet	10
Hoofdstuk 2 - Onderzoeksopzet	
2.1 Onderzoeksvraag	13
2.2 Onderzoekspopulatie	13
2.3 Onderzoeksmethode	15
Hoofdstuk 3 - Resultaten onderzoek concoursdeelname	
3.1 Categorie 1 - Nooit deelname aan het bondsconcours	17
3.2 Categorie 2 - ‘Volledige’ deelname aan het bondsconcours	17
3.3 Categorie 3 - Enkele keer geen deelname aan het bondsconcours	19
3.3.1 Categorie 3.1 Een enkele keer geen deelname; degradatie in 2008	19
3.3.2 Categorie 3.2 Een enkele keer geen deelname; degradatie vóór 2008	20
3.4 Categorie 4 - Voorlopig geen deelname meer	21
3.5 Categorie 5 - Geen deelname (meer) aan bondsconcours	24
3.6 Samenvatting categorieën	26
Conclusie	28
Aanbevelingen	32
Literatuurlijst	34

Inleiding

Dit verslag is geschreven in opdracht van de Limburgse Bond van Muziekgezelschappen. Naar aanleiding van de aanhoudende discussie over het concourssysteem heeft de LBM besloten onderzoek te laten doen naar de concoursdeelname onder harmonieën, fanfares en brassbands. Het resultaat van dit onderzoek kunt u in dit verslag lezen. Het verslag zal bestaan uit drie hoofdstukken. In hoofdstuk 1 wordt de historische achtergrond van de blaasmuziek en de ontwikkeling van de LBM en het bondsconcours beschreven. Het laatste deel van dit hoofdstuk bestaat uit een beschrijving van de aanpassingen in het huidige concourssysteem. Hoofdstuk 2 bestaat uit een beschrijving van de onderzoeksopzet. In het laatste hoofdstuk worden de onderzoeksresultaten besproken. Tot slot volgen conclusie en aanbevelingen.

Historische achtergrond

1.1 Het ontstaan van Limburgse blaasorkesten en hun ontwikkeling tot 1980.

Met de komst van Napoleon maakte Limburg kennis met de strak georganiseerde Franse militaire orkesten. De enkele muzikanten in Limburg organiseerden zich naar Frans voorbeeld en zo ontstonden, na de Limburgse eenwording als provincie, de eerste blaasorkesten. In kerkelijke kringen en vanuit de gegoede burgerij werden de blaasorkesten ondersteund vanwege hun prestige. Bovendien hoefde men geen orkesten meer in te huren ter opluistering van de mis. Geleidelijk aan breiden de activiteiten van de orkesten zich uit naar het wereldlijk vlak, zoals blijkt uit de oprichting van een 'bedrijforkest' naar Duits voorbeeld in het industrieel opkomend Maastricht. Halverwege de 19e eeuw werden de blaasorkesten een veelvuldig voorkomend fenomeen. Mede door de technische verbeteringen aan instrumenten en het ontstaan van nieuwe instrumenten, ontstond de fanfare. Korpsen ontmoeten elkaar steeds vaker, er ontstonden festivals en steeds grotere delen van de provincie én de bevolking raakten betrokken bij de blaasmuziek. Nadat een aantal verbeteringen in de Limburgse landbouw tot stand kwam, steeg ook bij de boerenbevolking langzaam het bestaansniveau. Na de burgerij, had nu ook de 'gewone' Limburger de handen vrij om muziek te maken.

Ten tijde van de verzuiling ontwikkelde de Limburgse blaasmuziek zich verder. De verenigingen bleven een belangrijke religieuze rol vervullen door deel te nemen aan processies en missen. Ook het feit dat veel pastoors bestuursleden of zelfs oprichters van orkesten waren, laat zien dat blaasmuziek en religie met elkaar verbonden bleven. Met de opkomst van de mijnindustrie in Zuid-Limburg, bleek blaasmuziek voor mijnwerkers een ideaal middel om de vrije tijd te vullen. Er ontstonden diverse mijnkorpsen, die de arbeiders een nuttige vrijetijdsinvulling gaven, opdat ze niet ten prooi zouden vallen aan verderfelijke invloeden, aldus de pastoors.

Als gevolg van de Eerste- en Tweede Wereldoorlog moesten veel Limburgse blaasorkesten opnieuw beginnen; instrumenten, repetitieruimten en zelfs leden hadden de oorlog niet overleefd. Toch was het enthousiasme van de bevolking onverminderd groot en met behulp van de inmiddels opgerichte R. K. Limburgse Bond van Muziekgezelschappen (zie verder) werd de orkesten nieuw leven ingeblazen. De organisatie van de korpsen werd in de naoorlogse jaren professioneler; de bestuurlijke taken werden verdeeld, men ging over tot de aanschaf van uniformen, de opleiding van nieuwe leden kreeg meer aandacht en de arrangementen en composities werden aangepast aan de harmonie en fanfare bezetting. Door deze ontwikkelingen kwam de muzikale kwaliteit van de korpsen steeds verder op de voorgrond.

Met de sluiting van mijnen vanaf 1965 verdwenen niet alleen verschillende mijnkorpsen, maar werden ook de gewone verenigingen gedwongen tot fuseren. Bovendien kregen de muziekverenigingen aan het einde van de jaren '60 steeds meer concurrentie van andere vormen van vrijetijdsbestedingen. Ten gevolge van deze ontwikkelingen werd de rol van vrouwen niet langer beperkt tot beschermvrouwe en lid van het damescomité, maar werden vrouwen toegelaten tot de verenigingen als volwaardige spelende leden. Ondanks de aanvulling van vrouwen ondervonden veel verenigingen een terugloop in ledenaantal. In de jaren '80 sprak men van een opleving in de amateur harmonie- en fanfareorkesten als gevolg van de toename van vrije tijd¹. Een aantal ontwikkelingen bestrijdt deze veronderstelling echter. Niet iedereen beschikt over meer tijd; uit onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau bleek al dat jongeren boven de 18 jaar steeds minder vrije tijd zelf kunnen invullen en bovendien constateerde Becker, hoogleraar vrijetijdswetenschappen, dat er op de vrijetijdsmarkt grote concurrentie is ontstaan². Al deze ontwikkelingen laten hun sporen na in de Limburgse blaasmuziek.

¹ Kools, P., 'Concoursen in de Limburgse blaasmuziek. Beleving en toekomstperspectieven' (Maastricht, 1998) 5.

² Kools, P., 'Concoursen in de Limburgse blaasmuziek.' (Maastricht, 1998) 18.

1.2 De LBM en het concours in het verleden

In 1939 nam een aantal Limburgse muziekverenigingen, naar landelijk voorbeeld, het initiatief om een Limburgse Bond op te richten. Grootste drijfveer achter het verenigen van de orkesten was de Buma. Deze in 1913 opgerichte vereniging behartigt de financiële belangen van componisten, tekstschrijvers, en muziekuitgevers. Iedereen die muziek in het openbaar ten gehore brengt, dient auteursrechten te betalen³. Door zich te verenigen konden de orkesten een collectief contract afsluiten met Buma en zo de kosten beperken. In augustus 1939 werd de 'R.K. Bond in het Bisdom Roermond' opgericht; één jaar later waren 24 verenigingen lid van de Bond.

Na de bezetting in de Tweede Wereldoorlog werd de bond in 1948 weer actief. De Bond probeerde zoveel mogelijk verenigingen aan te sluiten door hen op de voordelen van lidmaatschap te wijzen:

- door eenmalige betaling waren orkesten gevrijwaard van het betalen van auteursrechten
- orkesten konden deelnemen aan de Bondsconcoursen die georganiseerd werden
- de Bond beloofde de door de oorlog getroffen verenigingen te helpen.

In 1951 konden de Limburgse orkesten voor het eerst deelnemen aan een officieel bondsconcours. Het enthousiasme over deze concoursen was in eerste instantie gematigd; orkesten waren in de vrije concoursen die voorheen georganiseerd werden gewend om hogere prijzen en punten te behalen. Sommige orkesten losten dit op door goede leden van andere verenigingen te laten meespelen, een ontwikkeling die de Bond betreurde en probeerde te voorkomen door de concoursregelgeving in te voeren afgestemd op de regels van de landelijke katholieke bonden. Ondanks het beperkt enthousiasme over de concoursen, groeide het ledenaantal van de Bond in 1952 naar 164 lidverenigingen.

³ Nijsten, M., ea. *'Blaasmuziek in Limburg'* (Thorn, 1989) 54.

In 1960 werd voor alle verenigingen de vijfjaarlijkse concoursverplichting, op straffe van degradatie, ingevoerd. Nog steeds hadden verenigingen problemen met de hoge normen die gehanteerd werden tijdens het concours, en zochten hun heil in goede uithulpen van andere orkesten, om het puntenaantal en daarmee de eer van de verenigingen en de dirigent hoog te houden. Deze creatieve inhaalslag zorgde voor veel conflicten met andere verenigingen die door Bond aangepakt werden door de Reglementen van Toezicht in te voeren. Vóór deelname aan het concours moest de commissie van toezicht de participerende leden van de vereniging controleren aan de hand van de ledenlijsten, opdat alleen eigen leden tijdens concours plaats zouden nemen op het podium. Ondanks aanhoudende kritieken op het concourssysteem, namen steeds meer verenigingen deel aan het bondsconcours en in 1962 was het ledenaantal van de Bond gestegen tot 260 verenigingen.

In de jaren '60 veranderde de Bond voornamelijk van organisatorische opzet, de reglementen en statuten werden geprofessionaliseerd. Met betrekking tot de concoursen werd er een nieuw reglement ingevoerd om het gebruik van uithulpen verder tegen te gaan, maar telkens kwamen de concoursen en hun deelnemers in opspraak. In 1981 werden er verdeeld over Limburg negen regio's gevormd zodat verenigingen een officieel orgaan ter beschikking hadden om problemen bij de bond aan te kaarten. Vanuit deze regionale vergaderingen kwam het initiatief om binnen het concourssysteem een vrije afdeling in te richten. De vrije afdeling kon ervoor zorgen dat de wedijver onder de korpsen afnam en dat de dwang die gepaard ging met concoursdeelname en keuze van het repertorium minder werd. Ondanks dat alle verenigingen deel uitmaken van de besluitvorming van de LBM en dus het ontstaan van de vrije afdeling ondersteunden, nam tijdens het eerst volgende concours slechts één vereniging deel in de vrije afdeling.

Behalve verdere professionalisering, initieerde de Bond eind jaren '70 enkele innovatieve projecten; waaronder de oprichting van een Euregionaal jeugdorkest, het Mgr.

Ronckentournoi en workshops voor diverse instrumentgroepen. Het peil van de

Limburgse verenigingen bleek ongekend hoog, waardoor zich in de superieure afdeling, de hoogste concoursafdeling, een ophoping van goede orkesten had gevormd. Om concoursdeelname voor alle verenigingen aantrekkelijker te maken en de puntenstrijd terug te dringen, werd in 1984 besloten om de concertafdeling in te voeren. De in deze afdeling uitkomende orkesten moesten zich aan strenge regels conformeren, maar kregen gelijktijdig grote vrijheid op het gebied van repertoire en bezetting.

De oprichting van de Limburgse Bond voor Muziekgezelschappen heeft voor een wijde verbreide deelname aan muziek gezorgd die mede door concoursen en muziekonderwijs resulteert in een hoog muzikaal niveau van de Limburgse korpsen.

1.3 De LBM en het concours in het heden

In 1998 voerde cultuurwetenschapper Patricia Kools in opdracht van de LBM een onderzoek uit naar de meningen over het toenmalige concourssysteem. Aan de hand van uitgebreide interviews met dirigenten, bestuursleden, leden van muziekcommissies, muzikanten en externe deskundigen schetste zij een beeld van het concours, in al haar facetten, zoals het beleefd werd in Limburg. Het onderzoek van Kools is het meest recente onderzoek naar de beleving van de concoursen in de Limburgse blaasmuziek, vandaar dat deze gegevens gebruikt worden om een beeld te schetsen van de huidige concoursontwikkelingen.

Een van de opvallendste tendensen die Kools opmerkt is de discrepantie tussen de orkesten in de lagere en in de hogere afdelingen (concertafdeling, superieure afdeling en ereafdeling). In de lagere afdelingen wordt het concours gezien als een toetsingsmoment van het eigen kunnen. Terwijl in de hogere afdeling heel duidelijk een wedstrijdelement wordt toegevoegd aan de concoursbeleving.

De verenigingen met een lagere divisie indeling zien het concours als een zware belasting. Onvoldoende leden zorgen ervoor dat deze verenigingen veelvuldig een beroep moeten doen op uithulpen, hetgeen weer een zware financiële belasting met zich mee brengt. Niet alleen in de lagere afdeling is men pessimistisch, vrijwel alle ondervraagden

voorspellen problemen voor de vaak kleine dorpsverenigingen: “[...] de dorpsverenigingen waren vroeger juist de dragers van concourssysteem, terwijl ze nu steeds meer het slachtoffer ervan worden”⁴. Het concours zorgt bij deze verenigingen behalve voor de zojuist genoemde financiële problemen, ook voor sociale problemen.

Financieel is het concours een belasting, niet alleen vanwege het systeem dat met zijn het verplichte repertorium verenigingen dwingt mensen in te huren, maar ook extra repetities en originele partituren kosten veel geld, aldus de ondervraagden. Sociale problemen kunnen ontstaan doordat er zonder voldoende draagvlak aan een intensieve voorbereidingsperiode wordt begonnen, hierdoor ontstaan frustraties en is er na het concours vaak sprake van daling in repetitiebezoek. Bovendien kan een slechte concoursuitslag verregaande gevolgen hebben vanwege de schuldvraag die ergens neergelegd moet worden.

Ondanks de verschillende concoursbenaderingen van hoger en lager geclassificeerde verenigingen is: “[...] de Bond volgens een aantal verenigingen mede schuldig aan de zware druk op het concourssysteem, omdat het organiseren van de bondsconcoursen nog steeds de hoofdactiviteit van de LBM is”⁵. Een van de ondervraagde externe deskundigen geeft aan dat verenigingen de druk van het bondsconcours ten dele aan zichzelf te danken hebben; er dient onderscheidt gemaakt te worden tussen het gevraagde niveau en de ambities van een vereniging. Het repertorium is een goede afspiegeling van de eisen, maar veel orkesten en dirigenten grijpen te hoog.

De meest in het oog springende conclusie van Kools is dat alle ondervraagde verenigingen zich negatief uitlaten over het bondsconcours: “Er is in het algemeen sprake van een mopperige houding”⁶. De kritiek die geuit wordt heeft echter weinig raakvlak met de fundamenten van het bondsconcours, maar richt zich voornamelijk op de deelaspecten.

⁴ Kools, P., *Concoursen in de Limburgse blaasmuziek* (Maastricht, 1998) 42.

⁵ Ebidem, 37.

⁶ Ebidem, 43.

Bovendien lijkt het concours gebruikt te worden als zondebok. Als de uitkomst slecht is, is de jury de boeman. Terwijl misschien de verwachtingen wel te hoog gespannen waren of de voorbereiding te geforceerd. Ondanks deze kritiek wil niemand het concours kwijt. Men is het erover eens dat deelname de eenheid binnen een vereniging kan versterken en dat het een uitdagende manier van kwaliteitshandhaving is. Het systeem dat de verenigingen zelf mede hebben vormgegeven heeft hen behalve frustratie, ook muzikale kwaliteit gebracht.

1.3.1 Nieuwe concoursopzet

In 2004 werden de laatste wijzigingen aangebracht in het concourssysteem. Slechts een deel van de verenigingen is al binnen het nieuwe systeem op concours gegaan, maar alle verenigingen zijn van de wijzigingen op de hoogte gebracht en kunnen in de toekomst nader kennis maken met het vernieuwde systeem. Deze achtergronden zijn nodig om het derde hoofdstuk, waarin de redenen van de orkesten om uitstel aan te vragen of af te zien van concoursdeelname behandeld worden, in de juiste context te kunnen plaatsen.

In 2004 werden een aantal strikt organisatorische wijzigingen doorgevoerd, zoals het systeem van afdelingen dat werd vervangen door divisies:

<u>Concertafdeling</u>	<u>Concertdivisie</u>
Superieure afdeling	1 ^e divisie
Ere afdeling	2 ^e divisie
<u>Afdeling uitmuntend</u>	3 ^e divisie
1 ^e afdeling	4 ^e divisie
2 ^e en 3 ^e afdeling	5 ^e divisie
	Introductie divisie

De regels betreffende onder andere; degradatie bij overschrijding van de verplichte termijn, aanvraag van uitstel van deelname en eventuele diskwalificatie bleven gelijk.

Een organisatorische verandering, die in al 2002 plaatsvond, was het invoeren van het 100 punten systeem, in plaats van het voorheen te behalen maximum van 360 punten. Een orkest promoveert wanneer er 85 of meer punten behaald worden en degradeert bij minder dan 70 punten. Voor promotie van de 1^e divisie naar de concertdivisie blijven de regels gelijk; een orkest dient drie opeenvolgende concoursmomenten tenminste 90 punten te behalen⁷.

De inhoudelijke veranderingen hebben met name betrekking op de repertoirekeuze. Zoals gebruikelijk mogen de orkesten een inspeelwerk ten gehore brengen waaraan een tijdslimiet van vijf minuten verbonden is, dit inspeelwerk valt buiten de jurybeoordeling. Daarnaast zijn de orkesten verplicht een keuze te maken uit het Klein Repertorium⁸ (onderdeel 1) en het Nieuw Groot Repertorium⁹ (onderdeel 2a en 2b). Het Nieuw Groot Repertorium werd vanaf 2004 uitgebreid met de mogelijkheid om muziekwerken uit genres als musical, filmmuziek en transcripties van (delen van) symfonische werken uit te voeren. Deelnemende orkesten kunnen kiezen uit uitsluitend de ‘klassieke’ werken (onderdeel 2a), of onderdeel 2a aangevuld met ‘nieuwe’ werken van het Nieuw Groot Repertorium (onderdeel 2b). Onderdeel 2b kan naar eigen inzicht ingevuld worden, met als enige restrictie dat het totale concoursprogramma gebonden is aan een tijdslimiet die bepaald wordt door zowel de divisie van het orkest als de gekozen concertwerken¹⁰.

Met de invoering van het nieuwe reglement in 2004 werden ook de regels omtrent de orkestsamenstelling gedeeltelijk aangepast. Het begrip uithulpen komt veelvuldig voor in

⁷ Met inachtneming van artikel 10.5 van de *Reglement concertconcoursen voor harmonie, fanfare en brassband*, 2004.

⁸ Door Unisono (Landelijke organisatie ten behoeve van de ondersteuning van de amateurmuziek), aan de hand van openbare criteria, jaarlijks vastgestelde lijst van minimaal 10 muziekwerken voor concertconcoursen waaruit de deelnemende verenigingen een verplichte keuze dienen te maken. Zie *Reglement concertconcoursen voor harmonie, fanfare en brassband*, 2004.

⁹ Door Unisono, aan de hand van openbare criteria, vastgestelde lijst van muziekwerken voor concertconcoursen, waarin is aangegeven welke werken in welke divisie als keuzewerk uitgevoerd kunnen worden, waaruit de deelnemende verenigingen een keuze dienen te maken. Zie *Reglement concertconcoursen voor harmonie, fanfare en brassband*, 2004.

¹⁰ *Reglement concertconcoursen voor harmonie, fanfare en brassband*, artikel 13.4, 2004.

de concoursliteratuur en vergt dan ook enige uitleg en nuancering. Het is gewenst niet alleen de aanpassingen, maar ook de bestaande regels rondom de uithulpen, zoals vermeld in het reglement, te benoemen. Een orkest mag slechts aan een concours deelnemen met de leden die musicerend en contribuerend lid zijn van de vereniging. Deze leden moeten per 1 juli van het jaar waarin de vereniging wil deelnemen ingeschreven staan op de bij de LBM in te leveren ledenlijst. Indien een zelden door amateurs bespeeld instrument, zoals harp of contrafagot, voorgeschreven is in de uit te voeren partituur, mag dit instrument door een beroepsmusicus bespeeld worden. Ook de muzikanten die ingezet worden om programmaonderdeel 2b uit te voeren, zoals instrumentale solisten, elektrische- of vocale ondersteuning, vallen onder deze regel. Aan deze muzikanten wordt doorgaans gerefereerd met de term; toevoegingen. Bij concoursdeelname is het toegestaan leden van het orkest te vervangen, of het orkest uit te breiden met niet meer dan vier leden en de vervangers of uitbreidingen mogen geen beroepsmuzikant zijn. Aan deze muzikanten wordt doorgaans gerefereerd met de term; uithulpen.

In het volgende hoofdstuk wordt de onderzoeksopzet uiteen gezet om vervolgens te gaan kijken naar de resultaten van het onderzoek.

Onderzoeksopzet

2.1 Onderzoeksvraag

De LBM heeft geconstateerd dat steeds meer muziekverenigingen die aangesloten zijn bij de bond uitstel aanvragen voor, of zelfs helemaal niet meer deelnemen aan het bondsconcours. Als gevolg hiervan zijn er steeds meer verenigingen die automatisch degraderen. Vrijwel alle verenigingen die uitstel aanvragen voor de concoursdeelname geven hiervoor een reden op. De LBM en het Huis voor de Kunsten Limburg (HKL) willen graag weten welke redenen er worden opgegeven bij het aanvragen van uitstel en welke tendensen aan de verminderde concoursdeelname ten grondslag liggen.

2.2 Onderzoekspopulatie

In juli 2008 zijn 272 verenigingen lid van de LBM. Gezien de relatief korte periode waarin dit onderzoek uitgevoerd diende te worden, was het onmogelijk alle korpsen te onderzoeken. Vandaar dat de korpsen die tussen 1966 en 2002 voor het laatst hebben deelgenomen, of korpsen die nog nooit hebben deelgenomen aan het bondsconcours onderzocht zijn. De onderzoeksgrens ligt bij 2002 omdat de korpsen die in dat jaar voor het laatst deelnamen volgens de reglementen in 2007 weer moesten deelnemen, of voor dat jaar uitstel moesten aanvragen en in 2008 deelnemen, om niet te degraderen. De onderzoekspopulatie is dus samengesteld aan de hand van het jaar van laatste concoursdeelname waardoor een onderzoekspopulatie van 91 verenigingen ontstond. Bij de gekozen onderzoekspopulatie aan de hand van dit criterium is geen rekening gehouden met andere factoren zoals de indeling in soort orkest (harmonie, fanfare of brassband), divisie-indeling en eventuele geografische spreiding. Voor de volledigheid volgt hieronder toch een kort overzicht van de onderzoekspopulatie ingedeeld in deze factoren. In de tabellen wordt de onderzoekspopulatie van 91 orkesten vergeleken met het totaal aantal van 272 lidorkesten van de LBM.

Soort orkest	Onderzoekspopulatie	Totaal LBM
Harmonie	56	146
Fanfare	34	121
Brassband	1	5
Totaal	91	272

Tabel 1: soort orkest in onderzoekspopulatie vergelijking met totaal.

Streek	Onderzoekspopulatie	Totaal LBM
Noord-Limburg	30	91
Midden-Limburg	29	90
Zuid-Limburg	32	91
Totaal	91	272

Tabel 2: spreiding van de onderzoekspopulatie over Limburg in vergelijking met totaal.

Divisie	Onderzoekspopulatie	Totaal LBM
Concertafdeling	-	11
1 ^e divisie	9	94
2 ^e divisie	22	62
3 ^e divisie	21	49
4 ^e divisie	10	22
5 ^e divisie	17	22
Geen divisie	12	12
Totaal	91	272

Tabel 3: spreiding van de onderzoekspopulatie over de verschillende divisies in vergelijking met totaal.

Een aantal orkesten heeft geen divisie-indeling, de oorzaak hiervan is tweeledig. Een aantal orkesten heeft gedurende een lange periode niet meer deelgenomen aan het bondsconcours en is daarom een onbekend aantal keren gedegradeerd zodat de divisie-indeling onduidelijk is. Anderzijds zijn er een aantal orkesten die wel lid zijn van de LBM, maar die buiten de divisie indeling en concoursverplichting vallen.

Laatste concours	Totaal	Harmonie	Fanfare	Brassband
2002	22	14	8	-
2001	8	4	4	-
2000	7	6	1	-
1999	7	4	3	-
1998	9	6	3	-
1997	1	-	1	-
1996	6	4	2	-
1995	2	2	-	-
1994	3	2	1	-
1993	2	1	1	-
1991	3	3	-	-
1990-1966	10	2	5	1
Nooit	11	7	3	-
Totaal	91			

Tabel 4: Laatste concoursdeelname, uitgesplitst in harmonie, fanfare en brassband.

In 1992 namen geen orkesten voor het laatst deel aan het concours.

2.3 Onderzoeksmethode

Aan de hand van de LBM-dossiers van verenigingen werd een overzicht samengesteld van concoursdeelname en aanvragen van uitstel uit het verleden. Deze overzichten gingen in verband met de beperkte beschikbaarheid van gegevens bij Het Huis voor de Kunsten Limburg en de beperkte onderzoektijd, terug tot ongeveer 1980. In de gevallen waarin het overzicht onvoldoende duidelijkheid bood, werden de desbetreffende verenigingen via email aangeschreven met de vraag om alsnog hun redenen kenbaar te maken waarom er van concoursdeelname werd afgezien, of uitstel werd aangevraagd. Wanneer contact per email niet volstond, werd er telefonisch contact opgenomen met de verenigingen. Alle gegevens zijn geanonimiseerd verwerkt. Hieronder volgen de resultaten van dit onderzoek.

Resultaten onderzoek concoursdeelname

Uit de verzameling van concoursoverzichten en aanvragen van uitstel van de verschillende verenigingen komen interessante oorzaken naar voren. Naar aanleiding van deze gegevens is een indeling in vijf categorieën ontstaan die een duidelijk beeld geeft van aantallen en beweegredenen.

- Tot categorie 1 behoren de verenigingen die nog nooit hebben deelgenomen aan het bondsconcours.
- Categorie 2 bestaat uit verenigingen die aan hun vijfjaarlijkse termijn voldoen en in principe volledig deelnemen aan het bondsconcours, maar tot de onderzoekspopulatie behoren omdat ze in 2007 uitstel aanvroegen (zie Onderzoeksopzet p. 4).
- Categorie 3 bestaat uit verenigingen die een enkele keer hun concourstermijn overschreden hebben. Deze categorie is onder te verdelen in twee categorieën; 3.1 en 3.2. Tot categorie 3.1 horen de verenigingen die in 2008 degraderen, deze orkesten gingen in 2002 voor het laatst op bondsconcours. Tot categorie 3.2 horen de orkesten die vóór 2008 degradeerden, deze orkesten namen tussen 1998 en 2001 voor het laatst deel aan het bondsconcours.
- Tot categorie 4 behoren de orkesten die besloten hebben voorlopig niet deel te nemen aan het bondsconcours.
- De laatste categorie, categorie 5, bestaat uit orkesten die besloten hebben niet langer deel te nemen aan het bondconcours.

Aangezien de indeling in categorieën ook beperkingen kent, komen ook de redenen van de orkesten om uitstel aan te vragen of om van deelname af te zien aan de orde. Belangrijk is dat sommigen korpsen meer dan één oorzaak noemen en dat andere

oorzaken op een meer dan één korps van toepassing zijn, vandaar dat er soms meer redenen dan orkesten genoemd worden.

3.1 Categorie 1 – Nooit deelname aan het Bondsconcours.

Tien bij de LBM aangesloten verenigingen hebben nog nooit deelgenomen aan het bondsconcours. Drie van deze verenigingen hebben een uitzonderlijke status omdat het niet om een ‘standaard’ harmonie- of fanfareorkest gaat. Zo zijn er bijvoorbeeld een drietal orkesten die amateur- en professionele muzikanten uit de gehele provincie Limburg een uitdagend podium willen bieden. Met deze orkesten zijn tijdens de oprichtingsfase afspraken gemaakt over concoursdeelname en divisie indeling. Deze orkesten, onder andere Symphonic Impuls en het Limburgs Fanfare Orkest, hebben hun eigen beleid waarin concoursdeelname geen speerpunt is. Een zevental verenigingen zijn geen doorsnee harmonie of fanfare maar kapel, big band of seniorenorkest zonder concoursambities of -mogelijkheden.

3.2 Categorie 2 – ‘Volledige’ deelname aan het Bondsconcours.

Een tiental verenigingen, bestaande uit zes harmonieën en vier fanfares, namen in 2002 voor het laatst deel aan het bondsconcours. Twee verenigingen zijn afkomstig uit 1e divisie, drie uit de 2e divisie, vier uit de 3e divisie en één orkest uit de 4e divisie. De verplichte termijn van deze orkesten verstreek in 2007, maar alle orkesten vroegen tijdig uitstel aan bij de LBM waardoor de concoursverplichting één jaar werd verschoven naar 2008. Deze orkesten zijn een aparte categorie omdat ze binnen de standaard uitstel regeling vallen. Als deze orkesten in 2007 op concours waren gegaan, hadden ze niet tot de onderzoekspopulatie behoord. Aangezien de LBM de mogelijkheid biedt één jaar uitstel aan te vragen zonder gevolgen, maakt dat deze categorie tot een aparte groep.

De redenen van deze orkesten om uitstel aan te vragen zijn de volgende:

- Bij vier orkesten was er sprake van een dirigentenwissel in de voorbereidingsperiode van het concours waardoor de vereniging meer tijd nodig had voor de voorbereiding.
- Twee orkesten gaven aan dat de dirigent bij een andere vereniging een concoursverplichting had, waardoor deelname onmogelijk was. Een concoursvoorbereiding is een zwaar traject voor dirigent en leden. Veel dirigenten zijn in dienst van verschillende verenigingen, maar kunnen jaarlijks met slechts één korps aan hun verplichting voldoen in verband met de intensieve voorbereiding. Vandaar dat sommige orkesten uitstel aanvragen voor concoursdeelname, opdat de dirigent met een andere vereniging aan de concoursverplichting kan voldoen.
- Bij twee orkesten werd een jubileumjaar gevierd, waardoor de vereniging druk bezig was met diverse voorbereidingen. Een jubileumjaar, vaak viering van 100- of 150-jarig bestaan, gaat gepaard met huldigingen van jubilarissen, recepties, concerten en festiviteiten in het dorp of stad. Kortom een druk jaar dat meestal, zowel financieel als organisatorisch, niet te combineren is met concoursdeelname.
- Twee orkesten geven aan te kampen te hebben met bezettingsproblemen die voortkomen uit de instroom van jeugdige leden. De instroom van jeugdige leden zorgt bij veel korpsen voor een daling van het muzikale niveau. Jeugdige leden hebben enkele jaren muziekles voordat ze deel uit gaan maken van het korps, wanneer enkele jeugdige leden gelijktijdig instromen kan dit betekenen dat een korps zich tijdelijk aan het niveau van de jeugd moet aanpassen.

Alle tien verenigingen zijn ingeschreven voor het bondsconcours 2008, of hebben al deelgenomen aan het concours bij een andere bond. Aangezien zij in het verleden geen enkele keer, of slechts één keer, hun deelname misten en in 2008 deelnemen of al hebben deelgenomen aan het bondsconcours zijn is er binnen dit onderzoek geen reden om deze korpsen verder te onderzoeken.

3.3 Categorie 3 – Een enkele keer geen deelname aan het Bondsconcours.

Eenentwintig verenigingen, bestaande uit 12 harmonieën en negen fanfares, namen tussen 1997 en 2002 voor het laatst deel aan het bondsconcours. Deze groep valt echter in twee delen uiteen; een groep verenigingen die in 2008 degradeert, en een groep verenigingen die al vóór 2008 degradeerde. Het jaartal van degradatie is uiteraard afhankelijk van de laatste concoursdeelname. Aangezien de jaartallen van de laatste concoursdeelname flink variëren is het duidelijker om de groep te splitsen aan de hand van het jaar van degradatie.

3.3.1 Categorie 3.1 - Enkele keer geen deelname; degradatie in 2008

Negen verenigingen, bestaande uit vier harmonieën en vijf fanfares, waarvan vier afkomstig uit de 2e divisie, één uit de 3e divisie, één uit de 4e divisie en drie uit de 5e divisie, gingen in 2002 voor het laatst op concours. Deze korpsen hebben in 2007 allen uitstel aangevraagd, maar konden in 2008 niet aan hun concoursverplichting voldoen.

Hieronder volgt een overzicht van de redenen voor uitstel en afzien van deelname:

- Ook in deze categorie gaven vijf verenigingen aan dat een dirigentenwissel, en de daarbij behorende problemen, de voornaamste reden was om niet deel te nemen aan het bondsconcours.
- Vijf verenigingen gaven aan dat ze bezettingsproblemen hebben die voortkomen uit de instroom van jeugdige leden en het verloop van zowel musicerende als bestuursleden. De instroom van jeugdige leden kan betekenen dat een korps zich tijdelijk aan het niveau van de jeugd moet aanpassen. Ditzelfde geldt ook voor de uitstroom van leden, waardoor er sprake kan zijn van onderbezetting. Eén van orkesten gaf aan niet met onvoldoende bezetting op concours te willen gaan, want dat zou de goede naam van de vereniging, de leden en de dirigent niet ten goede komen: “Muzikanten inhuren is hiervoor geen oplossing, wij vinden dat de vereniging op eigen kracht een goed resultaat moet kunnen behalen”.

- Twee orkesten gaven aan interne problemen te hebben die één korps specificeerde door aan te geven dat er onvoldoende instroom van jeugdige muzikanten is. De vereniging wil eerst gaan investeren in het aantrekken en opleiden van jonge muzikanten, voordat ze aan concoursvoorbereiding kunnen werken.

De volgende concoursverplichting van deze korpsen is in 2012, toch zijn drie verenigingen van plan om in 2009 al deel te nemen aan het bondsconcours. Eén van de overige verenigingen gaf aan dat het bestuur de leden nog probeert over te halen om in 2009 deel te nemen. Een andere vereniging liet weten dat ze op eigen kracht, dus zonder uithulpen en met een aangepast niveau, willen deelnemen aan het bondsconcours.

3.3.2 Categorie 3.2 - Enkele keer geen deelname; degradatie vóór 2008

Twaalf verenigingen, bestaande uit acht harmonieën en vier fanfares, namen tussen 1997 en 2001 voor het laatst deel aan het bondsconcours. Eén van deze verenigingen is afkomstig uit de 1e divisie, acht uit de 2e divisie, één uit de 3e divisie en twee uit de 4e divisie. De redenen waarom deze korpsen niet deelnamen aan het bondsconcours en in sommige gevallen het jaar daaraan voorafgaand uitstel aanvroegen zijn verschillend.

Hieronder volgt een overzicht van de redenen;

- Een zevental korpsen noemde de instroom van jeugdige leden en de uitstroom van oudere leden als belangrijkste reden. Wanneer enkele instrumentgroepen, partijen, wegvallen betekent dit vaak dat korpsen bepaalde muziekwerken niet kunnen spelen. Eén van de verenigingen lichtte hun redenering nader toe: “In ons korps was sprake van onvoldoende bezetting. We wilden onze leden niet nog meer onder druk zetten met extra repetities om op concours te kunnen gaan. Uithulpen inhuren was voor ons geen optie; dit drukt ons inziens de eigen muzikanten naar de achtergrond en brengt onverantwoorde kosten met zich mee”.
- Drie korpsen gaven aan dat het niveau van het orkest onvoldoende was, of dat het muzikaal onverantwoord was op deel te nemen aan het concours.

- Drie korpsen gaven aan dat een dirigentenwissel, en de daarbij behorende problemen, de oorzaak van uitstel of het afzien van deelname was.
- Eén orkest gaf aan dat er sprake was van een slechte opkomst tijdens repetities en dat leden thuis zich onvoldoende voorbereidden, waardoor de concoursvoorbereiding onvoldoende was.
- Eén vereniging gaf aan van concoursdeelname af te zien in verband met de drukke activiteiten rondom de viering van een jubileum.

Twee van de bovenstaande verenigingen nemen in 2008 deel aan het bondsconcours, twee verenigingen zijn voornemens in 2009 deel te nemen, waarvan één vereniging aangaf deel te willen nemen aan het WMC 2009. De andere verenigingen hebben pas in 2010, 2011 en 2012 weer een concoursverplichting.

3.4 Categorie 4 - Voorlopig geen deelname aan het Bondsconcours.

De 23 orkesten die tot deze categorie behoren bestaan uit 15 harmonieën, zeven fanfares en één brassband. Drie verenigingen behoren tot de 2e divisie, zeven verenigingen tot de 3e divisie, zes tot de 4e divisie en zeven verenigingen behoren tot de 5e divisie.

Hieronder volgt een overzicht van de redenen die deze korpsen hadden om voorlopig af te zien van concoursdeelname:

- Vier verenigingen gaven aan dat een dirigentenwissel de reden was om uitstel aan te vragen of om af te zien van concoursdeelname.
- Twee verenigingen lieten weten druk te zijn, of zijn geweest, met de voorbereidingen van een jubileum jaar.
- Vier verenigingen gaven aan muzikaal onvoldoende voorbereid te zijn.
- Elf verenigingen gaven aan niet deel te nemen aan het bondsconcours vanwege de instroom van jeugdige leden.
- Vrijwel elke vereniging liet weten onvoldoende bezetting en te weinig leden te hebben voor concoursdeelname.

Naast deze redenen noemen de betrokken verenigingen ook een aantal redenen die in de voorgaande redengeving niet aan de orde kwamen. Deze oorzaken hangen nauw met elkaar samen en komen meestal voor in combinatie met elkaar.

- Een zevental verenigingen gaven aan dat er onder de leden te weinig animo is om de schouders onder de concoursvoorbereiding te zetten. Het bestuur van sommige verenigingen besluit voor de leden dat het beter is niet deel te nemen aan het bondsconcours. De druk op de leden zou te groot worden. Ook vragen sommige verenigingen zich af wat het nut is van het bondsconcours voor hun vereniging; ze proberen liever een muzikaal niveau vast te houden dan veel geld en tijd te investeren in een eenmalige uitbarsting. Eén andere vereniging gaf aan dat de beleving van het concours in Limburg, mede gevoed door de pers, hen tegen de borst stuit. Wanneer een vereniging minder dan een eerste prijs bemachtigt, wordt er negatief over hen geschreven en krijgen ze nauwelijks waardering.
- Zeven verenigingen gaven aan niet deel te willen nemen aan het bondsconcours vanwege de verplichte repertoirekeuze. Liever richten ze zich op het spelen van lichte muziek en houden ze zich bezig met het organiseren van Promsconcerten.
- Drie verenigingen lieten weten zich liever te richten op dorpsactiviteiten, omdat naar hun mening dorpsbewoners meer hebben aan een vereniging die meeloopt in de processie dan een vereniging die een predikaat op concours behaalt. Maar niet alleen de processie ook concerten in een dorp of stad worden als dorpsactiviteiten genoemd.
- Een zevental orkesten gaven aan geen uithulpen te willen inzetten tijdens de concoursdeelname en alleen op eigen kracht te willen deelnemen. In veel gevallen is dit echter onmogelijk, vandaar dat de verenigingen besluiten niet of voorlopig niet deel te nemen. Eén vereniging ageert zwaar tegen het feit dat sommige verenigingen veel uithulpen inzetten met concours, maar dat het uitvoeren van het concertwerk één week na het bondsconcours met uitsluitend eigen leden onmogelijk is.

- Elf verenigingen lieten weten dat het financieel moeilijk was voor hen om deel te nemen aan het bondsconcours; extra repetities en uithulpen kosten te veel geld. Bovendien zijn veel orkesten niet bereid verenigingsgeld uit te geven aan uithulpen en dan mede door deze inbreng goed te scoren. Een drietal verenigingen geeft aan dat ze het geld dat nodig is voor het bondsconcours liever uitgeven aan concertreizen en concerten in het buitenland. Deze verenigingen pakken deze trips serieus aan en bereizen de hele wereld.
- Tenslotte zijn er in deze categorie zes verenigingen die niet willen deelnemen aan het bondsconcours, maar willen investeren in de eigen vereniging. Zij spreken van een periode van opbouw, waarbij niet het bondsconcours, maar de eigen leden en het orkest prioriteit zijn.

De meeste verenigingen in deze categorie geven aan niet uit te sluiten in de toekomst weer te zullen deelnemen aan het bondsconcours. Sommige verenigingen lijken vol goede moed te investeren en zich te verheugen op een mogelijke concoursdeelname in de toekomst. Andere korpsen geven bitter af op het concourssysteem, met name de financiële middelen die hiervoor nodig zijn, en daarbij vooral op de verenigingen die wel bereid zijn financieel te investeren in een concoursdeelname. De meeste verenigingen willen echter in de toekomst weer deelnemen aan het bondsconcours, maar vinden tot die tijd genoegdoening en muzikale tevredenheid in dorpsactiviteiten en het organiseren van Proms- en lichte muziekconcerten.

3.5 Categorie 5 - Geen deelname (meer) aan het Bondsconcours.

Tot deze categorie behoren 24 verenigingen, 15 harmonieën en 9 fanfares. Eén vereniging behoort tot de 2e divisie, twee verenigingen behoren tot de 3e divisie, twee tot de 4e divisie, 17 orkesten tot de 5e divisie en één vereniging heeft geen categorie indeling.

De redenen die aangegeven worden om niet langer deel te nemen aan het bondsconcours zijn de volgende:

- Een drietal verenigingen gaf aan dat het muzikale niveau niet te handhaven is.
- Acht verenigingen gaven aan dat er onvoldoende jeugd is om de verenigingen draaiende te houden. Het probleem dat hier aangekaart wordt is tweeledig. Aan de ene kant vertrekken er teveel jeugdige leden. Leden die elders in het land gaan studeren, kunnen dit vaak niet combineren met de wekelijkse repetities in het dorp. Dit betekent dat verenigingen veel van hun leden boven de achttien jaar kwijt raken. Daarnaast is het aantrekken van jeugd een probleem. De verenigingen geven aan dat het in kleine dorpen en buurten lastig is om nieuwe leden te werven. Eén vereniging heeft zelfs moeten besluiten het orkest vooralsnog op te heffen, daarbij hopen dat er over enkele jaren weer genoeg animo is om de vereniging nieuw leven in te blazen.
- Vijf verenigingen gaven aan dat de leden nadrukkelijk hebben aangegeven niet langer te willen deelnemen aan het bondsconcours. Veel leden willen de stress rondom het concours niet meer en concentreren zich liever op het spelen van de muziek die hen aanspreekt.
- Acht verenigingen gaven aan als orkest onvolledig te zijn, maar weigeren om uithulpen in te zetten om toch op concours te kunnen gaan. De redenen hiervoor zijn verschillend. Sommige orkesten zijn van mening dat het inzetten van uithulpen de onderlinge verstandhouding niet ten goede komt en andere orkesten laten weten dat het inzetten van uithulpen zorgt voor misbruik van subsidiegelden. De meest genoemde reden is echter de financiële belasting voor de vereniging, die hieronder als apart punt behandeld wordt.

- Tien verenigingen gaven aan dat ze de financiële kosten die gepaard gaan met concoursdeelname onverantwoord vinden. De kosten van een concoursdeelname zijn uitgebreid, denk aan extra repetities, repetitieweekenden, het inhuren van uithulpen (worden zowel voor repetities, voorbereidingsconcerten als het bondsconcours betaald), partituren, busvervoer, receptie na afloop en eventuele bijkomende kosten. De meeste verenigingen hebben het geld niet over voor concoursdeelname, ze spenderen het liever aan de eigen leden door te investeren in concertreizen en andere projecten. Een aantal verenigingen gaf ook aan dat de hoeveelheid geld die nodig is voor concoursdeelname er simpelweg niet is.
- Een vijftal verenigingen liet weten het nut van bondsconcoursen niet in te zien. Een aantal van deze vijf verenigingen gaf aan dat concoursdeelname wat hen betreft niets toevoegt, het gaat vaak om een tijdelijke opleving van een orkest. Zodra het concours achter de rug is, zakt de vereniging als een kaartenhuis in elkaar. Ook geeft een vereniging aan dat de mensen in het dorp niets hebben aan een concoursresultaat: “De concourspredikaten zegt onze gemeenschap niets, een spetterende concertavond wel”.
- Zeven verenigingen gaven aan liever leuke muziek te maken tijdens een Promsconcert en zich bezig te houden met dorpsactiviteiten, dan dat ze verplichte concourswerken moeten instuderen. Het kiezen voor leuke muziek, om de jeugd te interesseren of om voor de andere leden een uitdaging te bieden is een veel gehoord argument om niet langer deel te nemen aan het bondsconcours. Concerten organiseren met partnerverenigingen in het buitenland, concertreizen naar verdere oorden, het begeleiden van de communicantjes en andere dorpsactiviteiten zijn voor veel verenigingen prioriteit.

Al deze verenigingen gaven aan dat concoursdeelname op dit moment uitgesloten is, de verenigingen hebben duidelijk andere prioriteiten of niet de mogelijkheden om aan het bondsconcours deel te nemen. Een aantal verenigingen zijn stellig in hun beslissing nooit meer deel te nemen aan het bondsconcours, terwijl het overgrote deel de deur op een

kiertje houdt. Mochten in de toekomst essentiële zaken veranderen dan zijn een aantal van deze orkesten wederom bereid om aan het bondsconcours deel te nemen.

3.6 Samenvatting categorieën

Categorie 1- Nooit deelname	10 verenigingen
Ontheffing deelname	3
Geen standaard orkest	7
Categorie 2-‘Volledige’ deelname	10 verenigingen
Dirigentswissel	4
Dirigent ander orkest deelname	2
Jubileum	2
Bezettingsproblemen	3
Categorie 3 – Enkele keer geen deelname	21 verenigingen
Categorie 3.1 – Degradatie in 2008	9 verenigingen
Dirigentswissel	4
Bezettingsproblemen	5
Interne problemen	2
Categorie 3.2 – Degradatie voor 2008	12 verenigingen
Dirigentswissel	3
Instroom jeugd	7
Onvoldoende muzikaal niveau	3
Jubileum	1
Categorie 4 – Voorlopig geen deelname	23 verenigingen
Dirigentswissel / Jubileum	6
Onvoldoende muzikaal niveau / Onvoldoende bezetting	23
Instroom jeugd	11
Leden problemen met deelname	14
Andere activiteiten belangrijker	3
Geen uithulpen willen inzetten	7
Niet financieel willen investeren in concours	11
Categorie 5 –Geen deelname meer	24 verenigingen
Onvoldoende muzikaal niveau / Onvoldoende bezetting	19
Niet financieel willen investeren in concours	10
Geen nut concoursen	5
Andere activiteiten belangrijker	8
Geen uithulpen willen inzetten	8

Geen gegevens	3 verenigingen
Totaal aantal verenigingen	91 verenigingen

Tabel 5; aantal verenigingen per categorie en redenen voor uitstel of niet deelname aan bondsconcours per categorie. Veel redenen worden door verschillende orkesten genoemd, vandaar dat er meer redenen dan verenigingen zijn.

Conclusie

In dit onderzoek werd, in opdracht van de LBM, onderzoek gedaan naar de redenen waarom orkesten uitstel van concoursdeelname aanvragen en welke verklaringen er zijn waarom orkesten niet langer deelnemen aan het bondsconcours. In het voorgaande hoofdstuk werd, als antwoord op de onderzoeksvraag, een stroom aan redenen en achterliggende verklaringen gegeven. Hieronder volgt een overzicht van de meest genoemde redenen per categorie.

De 1ste categorie, nooit deelname aan het bondsconcours, vormt een bijzondere groep. De verenigingen die tot deze categorie behoren hebben veelal geen concoursverplichting omdat het uitzonderlijke orkesten zijn. Enerzijds zijn dit orkesten die zijn samengesteld uit amateur- en beroepsmuzikanten uit de provincie Limburg die een eigen beleid voeren waarvan het bondsconcours geen deel uit maakt, anderzijds hebben deze orkesten geen traditionele harmonie- of fanfarevorm waardoor deelname aan het bondsconcours niet mogelijk is. Er is geen reden deze orkesten verder te onderzoeken.

Onder categorie 2 en 3 vallen de orkesten die eenmalig uitstel aanvroegen of eenmalig niet deelnamen aan het bondsconcours. Deze categorieën worden samen genoemd omdat na onderzoek bleek dat verenigingen in deze categorieën bijzonder veel gemeen hadden. De aanvragen van uitstel en eenmalige niet deelnemen aan het bondsconcours zijn voor een groot deel terug te voeren op veelvuldig voorkomende, maar verder niet alarmerende redenen; het wisselen van dirigent, het vieren van een jubileumjaar, de dirigent neemt deel aan het bondsconcours met een andere vereniging, interne of bezettingsproblemen, instroom van jeugdige muzikanten of onvoldoende muzikaal niveau. Deze redenen zijn over het algemeen tijdelijk van aard. Binnen één of twee jaar, of uiterlijk binnen een concourstermijn, kunnen deze problemen opgelost worden en kan de vereniging weer deelnemen aan het concours. De redenen waarom deze orkesten uitstel aanvroegen zijn duidelijk. Ook hier is geen verdere interpretatie nodig.

De 4de categorie bevat orkesten die aangeven voorlopig niet deel te nemen aan het bondsconcours. De redenen die de verenigingen hiervoor aangeven komen slechts gedeeltelijk overeen met de eerder genoemde tijdelijke oorzaken die door de korpsen uit categorie 2 en 3 genoemd worden; een klein aantal verenigingen noemt de dirigentwissel, de helft noemt instroom van jeugdige muzikanten en elke vereniging is van mening dat het muzikale niveau onvoldoende is. Daarnaast worden een aantal andere belangrijke oorzaken genoemd zoals; leden die niet langer willen deelnemen aan het concours, andere activiteiten die belangrijker worden gevonden en bezwaar tegen concoursdeelname met een aanzienlijk aantal uithulpen. Aan het inzetten van uithulpen hangt een kostenplaatje, hetgeen voor de meeste verenigingen een extra reden is om voorlopig af te zien van deelname. Opvallend is dat de helft aangeeft bezettingsproblemen te hebben en alle verenigingen het muzikale niveau onvoldoende vinden. Deze twee redenen zijn nauw met elkaar verbonden en laten zien dat verenigingen ondanks een verminderd aantal leden wel blijven vasthouden aan een gewenst niveau dat in het verleden behaald werd.

De discrepantie tussen het streven van een vereniging, vaak gebaseerd op concoursprestaties uit het verleden, en de werkelijkheid, zorgen voor het uitblijven van concoursdeelname. In plaats van in een lagere divisie die wellicht beter past bij de huidige status van het orkest op concours te gaan, nemen verenigingen liever niet meer deel aan het bondsconcours. De meeste verenigingen hopen binnen afzienbare tijd het oude niveau weer te bereiken en als dat gebeurt weer deel te nemen aan het bondsconcours. Een aantal andere verenigingen heeft van haar leden een duidelijk signaal gekregen dat concoursdeelname voor te veel stress en drukte zorgt. Deze verenigingen zullen in de toekomst veelal hun aandacht verder gaan richten op het uitbreiden van dorpsactiviteiten en concertreizen.

Tot de 5^e categorie behoren de verenigingen die besloten hebben niet meer deel te nemen aan het bondsconcours. Veelgehoorde redenen zoals dirigentwissels en jubileumjaren gelden hier niet meer. Een grote meerderheid laat weten dat de bezetting van het korps onvoldoende is en dat dit zijn weerslag heeft op het muzikale niveau van de vereniging.

Ook hier is een belangrijk argument, net als bij de 4de categorie, dat men geen uithulpen wil inzetten om het resultaat te verbeteren en al helemaal niet financieel wil investeren in dergelijke enorme uitgaven. Daarnaast laat men weten geen heil te zien in concoursdeelname; zowel de leden als het dorp hebben geen boodschap aan punten en prijzen. De activiteiten die de verenigingen in hun eigen omgeving aanbieden en invullen worden als prioriteit gezien. Deze verenigingen hebben duidelijk het streven naar de onbereikbare hoogte uit het verleden losgelaten en richten zich uitsluitend op concerten waar alle leden achter staan. In deze categorie vinden meer verenigingen dorpsactiviteiten belangrijker en lijkt het bondsconcours naar de achtergrond te verdwijnen. Toch heeft een meerderheid van de verenigingen de stille hoop dat wanneer ledenaantallen toenemen en het niveau van het orkest beter wordt, ook zij in de toekomst weer kunnen deelnemen aan het bondsconcours. Ondanks geklaag over de misstanden van het concourssysteem, met name de uithulpen en de daaraan gekoppelde financiële aderlating, lijkt concoursdeelname in veel gevallen voor de toekomst geen uitgesloten zaak.

Opvallend is dat blijkbaar weinig verenigingen het bondsconcours als leerproject zien, maar uitsluitend als prestigekwestie. Uit het onderzoek van Kools bleek dat verenigingen uit de lagere afdelingen het bondsconcours vaker zien als toetsmoment van het eigen kunnen en dat in de hogere afdelingen een wedstrijd element toegevoegd wordt. Toch zien de voor dit onderzoek ondervraagde verenigingen niet veel heil in het concours als toetsingsmoment. Ze staren zich blind op presteren en voelen zich door diverse factoren daartoe gedwongen. De meeste verenigingen lijken niet te zien dat deelname aan het bondsconcours en met name de voorbereidingsperiode een belangrijke stimulans kan zijn op zowel muzikaal als sociaal gebied. Door intensieve repetities kunnen muzikale prestaties verbeteren. Ook een gematigde inzet van uithulpen kan hieraan een positieve bijdrage leveren door leden te stimuleren en te ondersteunen. Door de intensieve concoursvoorbereidingen kan ook de onderlinge sociale band tussen leden aangehaald en verbeterd worden. Wanneer meer verenigingen concoursdeelname voornamelijk konden

zien als leerproject, met professionele beoordeling, waren misschien meer verenigingen bereid deel te nemen.

Het bondsconcours is een van de belangrijkste activiteiten in de Limburgse blaasmuziek. Orkesten die niet langer deelnemen aan het bondsconcours, onttrekken zich hieraan waardoor het zicht op deze vereniging vervaagt. Deze verenigingen lijken daardoor minder actief, maar uit dit onderzoek blijkt dat niets minder waar is. De verenigingen die niet regelmatig hun opwachting maken tijdens het bondsconcours, zijn net zo bruisend en levendig als alle andere verenigingen. Niet alleen de verenigingen die deelnemen aan het bondsconcours en daar hoge ogen gooien tellen mee. De verenigingen die dat niet, of minder regelmatig doen vervullen in dorpskernen een belangrijke rol en geven op hun eigen manier vorm aan concerten en uitdagingen voor leden. Hopelijk draagt dit onderzoek bij aan een nieuwe kijk op deze verenigingen en hun activiteiten.

Aanbevelingen

Uit de onderzoeksgegevens zijn een aantal aanbevelingen aan het adres van de LBM te destilleren. Het bondsconкурс is een van de belangrijkste activiteiten van de LBM, wellicht dat de verenigingen die hieraan niet deelnemen op een andere manier door de LBM ondersteunt kunnen worden.

Hieronder volgen een aantal aanbevelingen;

- Een van meest gehoorde problemen van verenigingen is het werven en behouden van nieuwe leden. De LBM zou hierin een ondersteunende rol kunnen spelen door tips en adviezen van verenigingen die wel een succesvol ledenbeleid weten te voeren te bundelen en zo kennis en ervaringen te delen.
- Een andere veelgehoorde reden is de moeizame financiële situatie waarin sommige verenigingen zich bevinden. Veel verenigingen geven aan vooral niet te willen investeren in het inhuren van uithulpen, maar over hun algemene financiële situatie worden geen uitspraken gedaan. Los van het concurs is voor het organiseren van Promsconcerten en concertreizen, iets waar veel verenigingen zich mee bezig houden, geld nodig. Ook hier is een kans voor de LBM om verenigingen te ondersteunen in bijvoorbeeld het maken van beleid, aantrekken van sponsors en het aanvragen van subsidies bij gemeente en provincie. Dit zou bijvoorbeeld gerealiseerd kunnen worden door het geven van workshops, aanleveren van informatie of het organiseren van themabijeenkomsten, voor en met de lidverenigingen.
- Deze aanbeveling heeft betrekking op de heersende mentaliteit in veel verenigingen en is vanwege de onveranderbare status van deze mentaliteit lastig aan te pakken. Een aantal verenigingen houdt krampachtig vast aan het niveau van vroeger. Ze zien wel in dat hun situatie verandert, maar trekken vaak niet de

conclusie om in een lagere afdeling op concours kunnen gaan. Veel verenigingen laten de moed zakken en gaan helemaal niet meer op concours. De LBM kan hierin een sturende rol hebben door verenigingen aan te sporen deel te nemen in een voor hen passende divisie. Deze mentaliteit zal niet zomaar veranderen, dit heeft vaak veel tijd nodig. Maar de LBM kan dit probleem erkennen en proberen te veranderen.

- Een veel gehoorde klacht van verenigingen is het inzetten van uithulpen. De regels van de LBM omtrent uithulpen kunnen makkelijk omzeild worden, waardoor verenigingen met geld zich meer uithulpen en wellicht een beter resultaat kunnen veroorloven. Wanneer de LBM de concoursreglementen aanpast zodat beroepsmuzikanten of goede amateurs niet bij verschillende verenigingen kunnen aanschuiven tijdens de concoursweekenden, zal dit de eerlijkheid van de beoordelingen en het wedstrijdaspect ten goede komen. Hierbij moet vermeld worden dat de LBM de landelijke regels volgt, en geen eigen beleid kan voeren. Dat neemt niet weg dat het nemen van een dergelijke maatregel niet alleen de heersende frustraties ten opzichte van het inzetten van uithulpen, maar ten dele ook de financiële drempel ten aanzien van de concoursdeelname kan oplossen.
- Tot slot gaven 23 van de 91 onderzochte verenigingen aan niet meer te willen deelnemen aan het bondsconcours. Wanneer ieder jaar na het bondsconcours de deelname wordt bijgewerkt en nagekeken wordt welke verenigingen besloten hebben niet langer deel te nemen aan het bondsconcours, ontstaat na ongeveer 6 jaar (de concourstermijn en één jaar uitstel) een compleet overzicht van alle 272 lidverenigingen van de LBM. Ieder jaar dat dit overzicht aangevuld wordt ontstaat een duidelijker overzicht van welke verenigingen wel en niet meer deelnemen. Dit overzicht kan als perspectief dienen om een discussie op gang te brengen en om het beleid van de LBM hieromtrent aan te passen.

Literatuurlijst

Statuten LBM, versie 1993

Concoursreglementen LBM, Versie 2004

Kools, P., '*Concoursen in de Limburgse blaasmuziek. Beleving en toekomstperspectieven*'
(Maastricht, 1998).

Nijsten, M, Meuwissen, J, Frusch, J., '*Blaasmuziek in Limburg*' (Thorn, 1989).